

landet pengar – nemligen pengar, som stanna kvar – genom hvilket lånkoststycke som helst, skall det förskaffa oss den upprigtigaste glädje. Men så länge det är ett blott experiment, anse vi, att statsverket bör hålla sig på afstånd från detsamma. Och ett experiment blir det till vidare. Ty aldrig och ingenstädes har ännu någon annan makt, än handeln, till ett land förmått återföra de pengar, handeln från detsamma utfört.

Vi aftrycka här ett yttrande af den berömda Upsala-professorn Berg-falk i en af honom nyligen utgifven teckning af penningkrisernas historia. Han kan väl af Hr H. B. affärdas lika cavalierement som Agardh. Det kan sägas, att han betraktar Svenskarne som ett vettlöst sällskap, hvilket icke kan gods sitt vårda, utan bör ställas under förmynderskap o. s. v. Men derigenom är icke bevisad hvarken nyttan eller nödvändigheten deraf, att staten skall skaffa pengar åt hvar man, som säger sig deraf vara i behof.

J. V. S.

46 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 1, januari 1860

1. ETT LITET ORD I STORA FRÅGOR AF A. E. ARPPE. HELSINGFORS 1860.
2. UR DAGENS FRÅGOR, ETT VÅGADT PROJEKT AF FREDR. CYGNÆUS. HELSINGFORS 1860.

Det är, som synes, lif i den inhemska litteraturen. Den är hunnen till brochyernas tid. Författaren till N:o 2 vill också finna brochyrens form vara serdeles framstående framför bokens och den periodiska pressens. Ovedersägligen hafva också brochyren i närvarande stund haft en Europeisk betydelse. Men vi befara, att den ärade Förf. glömt, att denna betydelse tillfallit tre à fyra bland de hundratal, som redan blott i Frankrike skådat dagen. Och sin betydelse hafva de få icke af sitt innehåll, utan derföre, att man bakom dem sett Napoleon III:s eljest ogenomskådliga tanke. Att åter denna tanke valt brochyrens form för sitt framträdande, är icke förunderligt. Franska kejsaren torde hafva svårt, att i sitt rike hitta på en tidning, som icke erhållit två varningar. Det kunde derföre lätt hända, att så djerfva tankar, nedlagda i ett så bräckligt kärl, skulle blifva föremål för indragningsmaktens nit. Brochyren är säkrare.

Skriften N:o 1 är adresserad till undertecknad.

I detta blads senaste årgång sista häftet förekomma några ord under titeln: »Enthusiasmen är ofta en täckmantel för råhet och bristande bildning.» Vi nämnde hvarken den skrift, mot hvars anförda ord vi vände oss, eller dess författare. Skriften har titeln: *Till den studerande ungdomen vid Universitetet i Helsingfors den 14 Sept. 1859 af Universitetets n. v. Rektor.*

Universitetets Rektor, Hr professor Arppe, uppträder nu i denna brochyr, för att förklara de anförda orden och åtskilligt, hvad i talet, ur hvilket de äro lånade, med dem sammanhänger. Icke blott i detta blad nemligen, utan i flera landets Finska tidningar hade uppmärksamhet blifvit vid dem fästad, emedan de voro rigtade till »Fennomannerna». Från annat håll åter har man citerat professor Arppes ord i mening, att i dem hafva vatten på polyglott-nationalitetens qvarn. Och det är med

stor begärlighet man fortfarande från det hållet ställer sig i samma led med professor Arppe.

Förf. upplyser nu, att han blott talat om f. d. fennomaner. Förf. har icke velat stämpla arbetet för Finska språkets utbildning och utbredning som fennomani.

Också har Förf. talat endast om den falska, d. v. s. den låtsade entusiasmen.

10 Vidare har Förf. icke heller med varningen mot ett för hastigt afskaffande af det urgamla bildningsorganet (Svenska språket) och mot brådstörtade steg i denna riktning, velat antyda, att arbetet för Finskans utbildning och utbredning redan tagit för hastig fart.

Hvad åter angår yttrandet: att »de nationela, af naturen gifna, differenserna skola såsom obetydligheter försvinna» i ett upplyst folkmedvetande, så bekänna vi, att Förf:s mening med detsamma ännu är oss dunkel. Förf. har ur ett annat, tidigare tryckt tal (äfvén i detta blad anmält) citerat yttranden, som till öfverflöd bevisa, att han önskar Finskan full frihet att göra sig gällande, och tillägger särskildt, att detta må ske i undervisningen, litteraturen, lagskipningen, administrationen. 20 Att han önskar Svenskan samma frihet, måste hvar och en finna naturligt. Ur denna täflan – ty strid vill Förf. icke kalla den – skall det ena eller andra språket framgå segrande. Hvilketdera? – Det är deri knuten ligger. Det andra skall då försvinna som »en obetydlighet». Denna vore således de nationela differensernas obetydlighet.

Vi vilja icke fästa oss vid detta tidigare uttryck, som ingalunda förklaras af den senare framställningen. Vi erinra blott derom, att äfvén Förf. talar om Svenskan och Finskan så der i allmänhet, samt om Svenskar och Finnar i landet.

30 Polyglottisterna göra likaså. Till och med den beskedliga redaktionen af *Nära och Fjerran* ger sitt ord med i laget i samma mening. Hr Cygnæus har också den i sigte.

Men i deras led, som arbeta för Finska språkets och Finnarnes rättigheter, om ordet skall nyttjas, har frågan aldrig fattats ur denna synpunkt. Den gäller endast förhållandet mellan Finska allmogen och herremannaklassen i landet. Det är den senare man önskar förfinska – kommande generationer af densamma nemligen. Eljest kan Finskan icke blifva språk för undervisningen, lagskipningen och administrationen. Lika litet kan eljest någon Finsk litteratur uppstå.

40 När Förf. vill lemna båda språkens vänner full frihet att arbeta för sitt språks välde, hvem är det, som skall arbeta för Finskans? Finska allmogen? Nej. Förf. synes antaga, att den bildade klassen »efterhand och i små lotter» skall afsäga sig sitt modersmål. Han önskar blott, »att denna afsägelse i fred finge försiggå».

Efter orden taget kan en sådan fordran icke på någon ställas. Men väl har det varit fallet, att en och annan, hvars modersmål Svenskan är, i sagde de högre bildades i landet framtida förfinskande ansett sig se det enda medlet för Finlands fortfarande relativa sjelfbestånd, d. ä. icke blott Finska språkets, utan äfvén landets lagars och institutioners, hvad Förf. kallar Finska folkets, öfverhufvud Finska namnets bestånd. Bland dem likasom bland dem, hvilka, *oaktadt* Finskan är deras 50 modersmål, genom oerhörda ansträngningar lyckats komma till delaktighet i någon högre bildning, har aldrig varit fråga om den i landet boende Svenska allmogens förfinskande, icke heller något det minsta försök blifvit gjordt, att på densamma för sådant ändamål inverka.

Men om Finska språket, såsom äfvén Förf. förutsätter, skall blifva undervisningens, lagskipningens, administrationens, med undantag för

Svenska allmogen i landet, så behöfves härtill ännu något annat, än en och annan desertör från de Svenskt bildade, som talar och skrifver Finska. Här fordras nemligen, att det redan påbegennta småningom fortsättes, att en fullkomligare kunskap i Finskan föreskrifves bland examensfordringarne på blifvande skollärare, domare och andra tjemstemen, att Finskan efterhand påbjudes såsom undervisningsspråk i landets skolor och gymnasier, slutligen vid universitetet, att derefter samma språk i alla Finska trakter blir det föreskrifna lagskipnings-språket, och att sist detsamma genom påbud införes i administrationen från dennas yttersta utgreningar ända till dess medelpunkt. Alla dessa påbud kunna icke framgå ur den fria täflan, Förf. förordar. De måste framgå ur den hos den bildade klassen rotade öfvertygelsen, att allt detta bör ske, icke blott emedan Finska allmogen har en naturlig rättighet att fordra det, utan emedan hela Finska folkets framtida existens deraf beror. För en sådan öfvertygelses rotfästade torde det icke blifva tillräckligt, att den ena eller den andra, hvars röst har något inflytande, benäget varnar för öfverdrifter och förhastanden i sträfvan-det till det föresatta målet – äfven om det sker med tillägg, att varningen gäller en förfluten eller kommande tid, icke den närvarande.

Det vågade projekt, i professor Cygnæi brochyr framställes, är förslaget, att utgifva en tidning för landets Svenska allmoge och att bekosta den genom sammanskott af nödiga medel, om nemligen tidningen icke eljest skulle bära sig. Det är isynnerhet af egendomsherrarne på landet Förf. väntar en sådan garanti för omkostnaden.

Att nu detta förslag vore synnerligen vågadt, kunna vi icke inse. Desto mera är dess genomförande högligen påkalladt. Visst är det sannt, att den Svenska allmogen besitter allt det, som ännu ligger i en aflägsen framtid för den Finska. Den förra är icke genom språket skild från herremannaklassen; för dess söner stå alla landets bildningsanstalter öppna; både den inhemska Svenska och Sveriges rika litteratur står den till buds, den senare äfven rik nog på bildande folkskrifter; lagskipningen och administrationen tala äfvenså dess språk. Genom inflytandet af alla dessa bildningsmedel, från hvilka den Finska allmogen varit och är utestängd, innehar också den Svenska allmogen obestridligen en högre intellektuel bildning, än den Finska. Vår erfarenhet lærer oss, att bland densamma åtminstone i Nyland, i Åbo skärgård och, enligt hvad förmåles, äfven på Åland, mera läses, än öfverhufvud bland Finnarne, samt äfven jemförelsevis flera folkskolor finnas. Men obestridligt är, att den bildade klassen gjort vida mindre, än som bort och kunnat göras för införande af nyttig läsning bland densamma. Och ehuru de på Svenska språket utgifna tidningarne icke äro för den okända, är det dock visst, att ingenting särskildt skett, för att bland den sprida kunskap om förhållandena i det gemensama fäderneslandet, samt för att hänvisa den på de rika utvägar till bildning, den redan eger.

En tidning enkom för denna del af landets befolkning är i vår tanke hufvudsakligen ur denna synpunkt af behofvet påkallad. Några pekuniära uppoffringar, att tala om, tro vi icke att dess utgifvande skulle fordra, om blott de på landet bosatta herremännen göra sin skyldighet, att verka för dess spridning – och tidningen gör sig af en sådan spridning förtjent.

På Finska språket utgifves egentligen blott en tidning för folket; *Oulun Wiikko Sanomia*. De öfriga afse mer eller mindre läsare äfven bland den mera bildade klassen. Förf. fäster med skäl uppmärksam-

heten på nämnda förträffligt redigerade blad, som detta oakadt tillvunnit sig en så ringa spridning.

Äfven i denna brochyr fattas frågan om Svenska och Finska språken delvis ur den vanliga skefva synpunkten, så som skulle den gälla landets Svenska allmoge. Å andra sidan perhornescerar Förf. den tid, »då bildningens sakförare i detta land lyckats reducera sin språkkunskap endast till Finskan» (!!). Om någon kan säga, att goda råd *icke* äro honom dyra, är det väl de, som arbeta för Finska språkets uppodling. Förf. synes varna dem för det orådet, att tillsluta universitetet och alla lärdomsskolor. Ty huru eljest kunskap i fremmande språk skall utrotas, förmå vi icke inse. Ännu må tilläggas, att Förf. gör den i Svenska litteraturen så mycket omtalade afundsamheten till ett nationaldrag äfven hos Finnarne; vi tro: utan goda skäl.

Vi behöfva icke tillägga, att vi här berört blott en högst ringa del af brochyrens rika innehåll. Dess författare har icke heller i den förnekat sin förmåga att föra sina läsares tankar från det ringa till det stora och låta dem betrakta den sak, hvarom fråga är, från en upphöjdare ståndpunkt.

J. V. S.

20

47 TILL REDAKTIONEN FÖR HELSINGFORS TIDNINGAR.

Helsingfors Tidningar n:o 19, 14.II 1860

I frågan om penningställningen tillsändes oss nedanstående replik:

Med afseende derpå, att nedanstående innehåller endast rättelser af falska uppgifter, som i Helsingfors Tidningar influtit, och emedan *Litteraturbladets för allmän medborgerlig bildning* ringa spridning gör det omöjligt, att genom dessa rättelsers införande i sistnämnde blad bringa dem till Helsingfors Tidningars talrika läsares kännedom, torde Redaktionen hafva godheten i sitt blad lemna plats för följande korta reservation:

Herr Henrik Borgström har i en serie bref till undertecknad med en förtrolighet, hvaraf jag bör anse mig på det högsta ärad, behagat tillägga *Litteraturbladet* ett rätt betydligt antal yrkanden, hvilka ingenstädes i detsamma förekommit. Herr H. B. påstår sålunda, att i *Litteraturbladet* skulle yrkats:

1:o Det invexlingen af Finska bankens sedlar i S:t Petersburg borde upphöra;

2:o Att denna invexling skulle befordrat öfverimport i Finland;

3:o Att öfverproduktion och öfverspekulation skulle i landet existera;

4:o Att en förstärkning af Finska bankens kapital skulle under närvarande penningbrist förvärpa det onda; Alla dessa uppgifter äro fullkomligt grundlösa.

Herr H. B. har vidare mot sanna förhållandet framställt saken så, som skulle i *Litteraturbladet* blifvit yrkadt, att import af varor för öfverflödlig konsumtion skulle utgöra den egentliga orsaken till penningbristen. Rätta förhållandet är, att de af hvar man kända orsakerna: hämmad export under kriget, missvexten 1856 och den af krisen 1857 föranledda nödvändigheten att betala landets handelskulder till utlan-

50